

2. Основи наукових досліджень : підручник / С.Ф. Артюх, І.Я. Лізац, І.В. Голоп'яров, Н.А. Несторук – Х.: УПА, 2006. – 278 с.
3. Воронов В.В. Педагогика школы в двух словах: конспект-пособие для студентов-педагогов и учителей / В.В. Воронов – М.: Российское педагогическое агентство, 1997. – 146 с.
4. Реан А.Н. Психология и педагогика / Реан А.Н., Бордовская Н.В., Розум С.И. – СПб.: Питер, 2003. – 432 с.
5. Мелецінек А. Інженерна педагогіка. Практика передачі технічних знань: Пер. з нім. / А. Мелецінек. – Харків, 2001. – 240 с.
6. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / В.П. Беспалько. – М.: Педагогика, 1989. – 192 с.

***Аннотация.** В статье определена цель, сконструировано содержание а также установлены качества, которыми должен обладать исследователь и которые формируются у студентов в ходе осуществления экспериментальных исследований.*

***Ключевые слова:** исследователь, студент, экспериментальные исследования.*

***Summary.**In the article the goal, content has been designed and created a quality, which must have the researcher and which are formed by students in the course of the implementation of the pilot studies.*

***Key words:** researcher, student, experimental researches.*

Надійшла до редколегії 03.08.2011 р.

УДК 371.13(71)

Нос Л.

ВПЛИВ УРЯДОВИХ ОСВІТНІХ СТРУКТУР КАНАДИ НА ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВЧИТЕЛІВ

***Анотация.** Розглядаються підходи освітніх структур Канади до організації професійного навчання вчителів. Представлено систему неперервної професійно-педагогічної освіти цієї країни. Здійснено аналіз технологій, описано форми та методи що сприяють професійному розвитку вчителів.*

***Ключові слова:** професійний розвиток, навчання впродовж життя, наставництво, безперервний розвиток, професійне становлення.*

XXI століття потребує нової генерації вчителів, здатних самим орієнтуватися в потоці новітніх освітніх технологій та підготувати молоде покоління до викликів, які ставить сучасний розвиток суспільства. Посилення уваги до професійної підготовки вчителів зумовлене модернізацією освітньої системи, яка супроводжується змінами в педагогічній теорії і практиці. Вдосконалення підготовки вчителів та розроблення системи їхнього подальшого професійного становлення уможливило досягнення якості освіти. Це зумовлює потребу у пошуку шляхів та можливостей для забезпечення постійного підвищення освітнього рівня вчителів.

Особливий інтерес для вищої педагогічної школи України становить досвід Канади, яка системно вдосконалює й модернізує навчальні плани і програми підготовки фахівців, створює всі можливості для навчання вчителів впродовж життя.

Загальні питання канадської системи освіти, тенденції професійної підготовки майбутніх вчителів загальноосвітніх шкіл в університетах Канади, діяльність освітніх структур досліджували: Н. Видишко, Г. Воронка, І. Гушлевська, Л. Карпинська, М. Левченко, М. Лещенко, Н. Муқан, В. Павлюк, Н. Радомська, С. Романюк, І. Руснак. Разом з тим питання роботи урядових освітніх структур щодо забезпечення професійного розвитку вчителів у системі освіти Канади є недостатньо висвітлене.

Атуальність зазначених проблем зумовила вибір теми статті та її мету: розкрити зміст та форми роботи освітніх урядових структур Канади щодо забезпечення навчання вчителів впродовж життя.

Аналіз документальних освітніх джерел дозволяє констатувати, що науковці Канади розглядають базову підготовку вчителів в університеті тільки першим кроком у їхній професійній діяльності. Для нової генерації вчителів професійне становлення повинно здійснюватись упродовж усього їхнього життя і не обмежуватись тільки вивченням навчальних дисциплін. Пошук нових методів навчання, наставництво, робота в творчих групах для вирішення практичних завдань, створення центрів самоосвіти, спільні наукові дослідження – ось далеко не повний перелік технологій, які сприяють професійному зростанню вчителів.

Сьогодні в освіті Канади гостро стоїть питання вдосконалення рівня викладання задля підвищення академічної успішності учнів, зокрема в початковій школі. Чільне місце в професійно-педагогічній підготовці вчителів належить неперервності освіти й навчання впродовж життя: „... Освіта – це процес, який триває впродовж усього життя і ми повинні сприяти розвитку суспільства, в якому заохочується оволодіння, збагачення й використання знань. Ми віримо в те, що майбутнє нашого суспільства залежить від поінформованості та освіченості громадян, котрі через особистісний та професійний розвиток, сприятимуть соціальному та економічному прогресу країни” [3,16]. Про навчання упродовж життя неодноразово акцентує в своїх науково-педагогічних працях Президент НАПН України акад. В.Г. Кремень.

Університети Канади пропонують курси підвищення кваліфікації вчителів з вивчення окремих аспектів освіти, новітніх педагогічних технологій, тобто співпрацюють з учителями на провінційному, локальному та шкільному рівнях. Це значною мірою допомагає вчителям підвищувати свою педагогічну

культуру. У самих педагогічних університетах, – як стверджує Ендрюс, – систематично працюють над підвищенням професійної майстерності майбутніх учителів: „Вищі навчальні заклади та система професійної освіти приділяють увагу творчості та інноваціям, що забезпечують відповідні навчальні практики, залучають до участі у міжнародних дослідженнях, що спонукає студентів до активної участі в соціальному житті країни” [2, 269].

Як зазначає Н. Муқан, до сучасної системи неперервної професійно-педагогічної освіти Канади належать різноманітні інституції: університети, які пропонують програми бакалавра, магістра, доктора освіти, програми сертифікації вчителів; міністерства (департаменти) освіти, які мають метою оновлення навчальних програм і управління розвитком національної політики в галузі освіти; шкільні ради (офіційні працедавці вчителів), які втілюють програми проведення днів обов’язкового та добровільного професійного розвитку; регіональні центри викладання, що аналізують сучасний стан педагогічної професії, визначають її переваги й недоліки; волонтерські предметні асоціації вчителів, що пропонують різні форми професійного розвитку (семінари, педагогічні майстерні, інформаційні бюлетені, web-сайти), спілки вчителів, приватні служби надання послуг професійного розвитку, діяльність яких спрямована на організацію підвищення кваліфікації в школах (управління навчальним середовищем, стратегії та технології освіти); дистанційна освіта (Tele-universite), яка діє в Квебеку [1,229].

На нашу думку, такий підхід, який відображає взаємодію державних та недержавних освітніх структур, враховує різні напрями їхньої роботи має прогресивне значення. Це сприяє підвищенню якості професійної майстерності вчителів та досягненню ними високих результатів педагогічної діяльності.

Вважаємо доцільним детальніше проаналізувати підходи урядових освітніх структур деяких провінцій Канади щодо професійного розвитку вчителів з метою виявлення можливості використання їхнього позитивного досвіду в практичній діяльності українських педагогів. Зазначимо, що кожна провінційна освітня структура виробила свої підходи до організації професійного навчання вчителів.

Міністерство освіти, відпочинку та спорту провінції Квебек розробляє свої директиви щодо професійного розвитку учителів з урахуванням того, що за цю ділянку роботи повинні нести спільну відповідальність шкільні ради, директори і самі вчителі. Позитивним, на нашу думку, є вироблення демократичної стратегії, яка полягає в тому, що міністерство віддає ключову роль учителям у виборі методів підвищення кваліфікації. Педагоги можуть вибрати ту форму, яка найбільше їм підходить: самоосвіту, допомогу колег, наставництво, опрацювання педагогічної літератури та ін. Вважаємо, що така повага до професійної незалежності педагогів сприяє створенню позитивного ставлення кожного фахівця до подальшого самовдосконалення, формуванню механізмів самоорганізації та самореалізації. Такий підхід забезпечує впровадження особистісно орієнтованої моделі підвищення кваліфікації, стимулює вчителів до творчої активності. Зазначимо, що шкільні ради у цій провінції розробляють план для безперервного професійного розвитку вчителів, у якому особливу увагу звертають на вміння вчителів працювати з дітьми з обмеженими можливостями. Міністерство надає фінансову підтримку всім програмам, які зорієнтовані на інклюзивне навчання [6].

Наше дослідження показало, що урядові освітні структури на провінційному рівні аналізують роботу вчителів, що дозволяє визначити ті проблеми, які потребують негайного вирішення. Так, на сучасному етапі перед вчителями провінції Острова Принца Едварда стоїть завдання пошуку шляхів розв’язання питань, пов’язаних з вивченням другої мови, подоланням труднощів учнів у грамотності, особливих підходів потребують діти з обмеженими можливостями та вихідці з різних культурних середовищ. Для реалізації цих завдань департамент освіти налагодив партнерські відносини між університетом Острова Принца Едварда та університетами двох сусідніх провінцій. Така співпраця дозволяла розробити відповідні курси і програми підвищення професійного рівня вчителів та удосконалення їхньої компетентності. З 2008 року цей університет пропонує всім бажаючим отримати ступінь магістра освіти в галузі лідерства та інклюзивного навчання, що дає можливість майбутнім фахівцям ознайомитися з різними теоретичними моделями та практичними навичками навчання учнів з особливими потребами.

Окрім того, департамент освіти провінції Острова Принца Едварда спільно з Федерацією вчителів, місцевим університетом та шкільними радами розробили вступну програму, яка передбачала наставництво для вчителів-початківців з боку більш досвідчених колег. Така форма роботи допомагала молодим фахівцям швидше адаптуватись до умов проведення навчального процесу у школі та стати повноправними членами педагогічного колективу.

Аналіз документальних джерел, зокрема, перспективного плану «Розбудова для успіху» на 2005-2015 роки департаменту освіти Північно-західних територій показує, що у цьому документі визначаються підходи і до організації навчального процесу студентів педагогічних факультетів, і до діяльності

вчителів-практиків. Пріоритетними серед них є забезпечення професійного розвитку студентів і педагогів. Ключовими завданнями є:

- налагодити роботу з органами освіти та асоціаціями вчителів для удосконалення програм підготовки вчителів;
- сприяти покращенню методичної підготовки вчителів;
- провести моніторинг сучасних моделей базової підготовки вчителів, програм підвищення кваліфікації працюючих педагогів та започаткувати наукові дослідження щодо запровадження альтернативних моделей;
- підтримувати програми наставництва для молодих учителів;
- збільшити кількість учителів-аборигенів, старших менеджерів і директорів у системі шкільної освіти [7].

Задля поліпшення якості освіти в Новій Шотландії, уряд призначив спеціальну комісію для перегляду програм підготовки вчителів у провінції. Комісія розглядала питання, що стосуються якості підготовки вчителів, особливо розвитку навичок управління класом (навчальним процесом), планування програм для учнів з особливими потребами, диференційоване та полікультурне навчання, вирішення конфліктів, планування програм навчання впродовж життя. У грудні 2007 року ця спеціальна комісія підготувала доповідь, у якій були розроблені рекомендації щодо покращення якості освіти. Зокрема, йшлося про вимоги до вчителів, відбору студентів на педагогічні факультети, проведення студентської практики тощо [7].

Наше вивчення показує, що в провінції Онтаріо більше 85 відсотків вчителів беруть участь у професійному навчанні. У час інформаційних технологій було розроблено програму підвищення кваліфікації директорів та вчителів через мережу Інтернет, що дозволяло одночасно охопити педагогів всієї провінції. На нашу думку, такі інноваційні програми підвищення освітнього рівня фахівців сприяють ознайомленню з новітніми технологіями навчання, виробленню єдиних підходів щодо покращення якості освіти на провінційному рівні, обміну досвідом між вчителями.

У цій провінції значна увага приділяється професійному становленню молодих вчителів. Так, у 2005 році було розроблено “Вступну програму для молодого вчителя” (New Teacher Induction Program), відповідно до якої молоді вчителі працювали під керівництвом досвідчених наставників, що оцінювали їхню роботу впродовж першого року педагогічної діяльності. Програма передбачала підтримку для вчителів-початківців і з боку шкільної адміністрації та шкільної ради. Особливу увагу було звернуто на такі питання як управління класом, ефективне спілкування з батьками, навчальні стратегії, спрямовані на навчання і розуміння культурних потреб учнів-аборигенів, учнів групи ризику, учнів з особливими потребами, учнів з другою мовою навчання

Дослідження, яке проводила Колегія Учителів (Ontario College of Teachers) провінції Онтаріо у 2007 році, показало, що ця програма діяла по всій провінції. Молоді вчителі зазначали, що підтримка, яку вони отримували від досвідчених колег, була дуже корисною у перші роки їхнього професійного становлення [5].

Аналіз літературних джерел свідчить, що у Канаді для забезпечення професійної підготовки вчителів постійно використовуються інформаційні технології. До прикладу, у провінції Ньюфаундленд і Лабрадор центр дистанційного навчання та інновацій в освіті організовує численні курси для вчителів, розробляє модулі професійного розвитку й різноманітні навчально-методичні матеріали. Крім того, департамент освіти співпрацює з Асоціацією вчителів Ньюфаундленду і Лабрадору та університетом провінції у розробці та здійсненні програм професійного розвитку на основі віртуального вчительського центру – інтернет-центр професійного розвитку для викладачів на всіх рівнях. Унаслідок такого партнерства, вчителі мають можливість підвищувати свою кваліфікацію та обмінюватися досвідом роботи з колегами з різних шкіл і громад, перебуваючи вдома, не витрачаючи при цьому ніяких фінансових ресурсів [7].

Позитивним, на нашу думку, є те, що функції, пов’язані з професійним розвитком вчителів, для вчительських організацій є основними. Чимало з них мають окремі структури, що називаються предметними або спеціалізованими радами, діяльність яких спрямовано на професійний розвиток вчителів й реформування навчальних програм. Ці ради створюються для вчителів конкретних предметів, зокрема: математика, читання та ін., а також охоплюють різні рівні (дошкільний, початковий). Вони часто виділяють кошти на проведення навчальних семінарів, конференцій і виступають основними ініціаторами удосконалення навчальних програм [4].

Значну роль у професійному становленні вчителів Канади відіграють асоціації вчителів, які виступають за збільшення фінансування освіти, покращення умов праці вчителів, піднесення їх статусу у суспільстві. Асоціація Вчителів провінції Нанавут організувала Комітет професійного удосконалення,

який встановлює всі правила й процедури, пов’язані з удосконаленням професійного розвитку вчителів початкових класів. Комітет також надає фінансову допомогу для проходження курсів в університеті. Кожен член асоціації має право використати 5 днів у навчальному році для вдосконалення свого професійного розвитку [7].

На основі аналізу літературних джерел приходимо до висновку, що в Канаді також чітко розроблено механізми фінансування професійного розвитку педагогів, визначено конкретні завдання підвищення кваліфікації вчителів відповідно до рівня системи неперервної професійно-педагогічної освіти. „Більшість провінцій та територій зобов’язались звітувати перед батьками і платниками податків про використання коштів урядовими освітніми департаментами, ...інституціями початкової ...освіти та можливості досягнення відповідних результатів навчання” [3].

Отож, у Канаді проблема професійного розвитку вчителів є предметом уваги провінційних і територіальних міністерств, департаментів освіти, асоціацій учителів, шкільних рад, які забезпечують можливості для професійного розвитку освітян, виконуючи при цьому управлінську, організаторську й контролюючу функції. Адміністрація канадських шкіл ретельно планує стратегію професійного розвитку учителів, у т.ч. початкової школи, задля забезпечення належних умов для підвищення їхньої кваліфікації.

У подальшому ми плануємо проаналізувати особливості професійного становлення вчителів-початківців у Канаді.

Література

1. Мукан Н. Система неперервної професійної освіти педагогів Канади: інституції та їхня діяльність // Вісник Львів. ун-ту. Серія педагогічна, 2007. Вип 22. – С. 227–235
2. Andrews J. Alternative futures for Faculties of Education //Canadian Journal of Education. 1984. № 9. P. 261–275., p.269
3. Council of Ministers of Education, Canada. Canadian Commission for UNESCO. The development of education in Canada. Report of Canada. 2001. 5–8. Sept. , p. 18
4. Lawrence M. Bezeau Educational Administration for Canadian Teachers (seventh edition) 2007 from <http://www.unb.ca/education/bezeau/eact/eact.html>
5. Ontario College of Teachers [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.oct.ca>
6. Quebec Ministry of Education [Електронний ресурс] .- Режим доступу: http://www.meq.gouv.qc.ca/index_en.asp
7. The Education System in Canada –Facing the Challenges of the Twenty– First Century. The Council of Ministers of Education. Reports for Canada. 2008 [Електронний ресурс]: International Bureau of Education.- Режим доступу: http://www.ibe.unesco.org/National_Reports/ICE_2008/canada_NR08_en.pdf-25/01/2010

Анотація. Рассматриваются подходы образовательных структур Канады к организации профессиональной учебы учителей. Представлена система непрерывного профессионально-педагогического образования этой страны. Осуществлен анализ технологий, описаны формы и методы, содействующие профессиональному развитию учителей.

Ключевые слова: профессиональное развитие, учеба на протяжении жизни, наставничество, непрерывное развитие, профессиональное становление.

Summary. The approaches of educational institutions of Canada to the organization of professional teachers training are considered. A system of continuous professional teacher education in this country is presented. The analysis of technologies is carried out, forms and methods that assist to professional development of teachers are described.

Key words: professional development, lifelong learning, mentoring, continuous development and professional formation.

Надійшла до редколегії 06.10.2011 р.

УДК 371.132

Онопріснко О. М., Онопріснко О. В.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ

УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ В ЧАС ДОЗВІЛЛЯ

Анотація. У статті проаналізовано засоби української народної фізичної культури, як невід’ємної частини життєдіяльності молоді, які сприяють фізичному і духовному розвитку людини, та забезпечують рекреацію молодого організму й підвищення його працездатності.

Ключові слова: фізична культура, молодь, духовний розвиток людини.

Мета статті – проаналізувати засоби української народної фізичної культури, які сприяють гармонійному розвитку, вдосконаленню та підвищенню рівня фізичної підготовленості молоді.

Життєдіяльність українських хлопців і дівчат була тісно пов’язана з веденням господарства. Хлопці влітку виконували польові роботи, а взимку опановували різні ремесла. Дівчата ж найчастіше поралися по господарству, хоча влітку вони також час від часу працювали на полі, а взимку – прали, ткали, вишивали.

Незважаючи на досить напружений трудовий день, молодь вечорами знаходила час і на відпочинок, який проводився на вулицях та вечорницях і включав у себе різноманітні ЗУНФК. Тому такі вечірні зібрання хлопців і дівчат можна вважати своєрідними організаційними формами фізичного виховання української молоді (особливо сільської).